ΝΕΑ 8.4.67

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

50 χρόνια ζωγραφικῆς

ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΛΟ

Μ' αὐτόν τόν τίτλο παρουσιάζει ὁ Π. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ τήν ἔκθεσή του στό «Χίλτον». Ἐκθέτει 4 κομμάτια ἀπό τά παλαιότερά του τῆς περιόδου 1913—17. Ἀνάμεσά τους μιά αὐτοπροσωπογραφία, καί προσωπογραφίες καί σκίτσα ἄλλων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς του, ἀπ' τίς ὁποῖες μία ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα τοῦ Νίκου Λύτρα. Πρόθεση τοῦ Βυζάντιου δέν εἶναι νά κάνη ἀναδρομική ἔκθεση, ὅσο νά δείξη μέ χαρακτηριστικά του ἔργα τήν ἑνότητα τῆς ζωγραφικῆς του μέχρι σήμερα. Πραγματικά, θά δοῦμε σ' αὐτά τά παλιά ἰδιότητες πού χαρακτηρίζουν τόν ζωγράφο πέρα ἀπό τήν τεχνοτροπία. Τόνους χρωμάτων στήν παλέτα του, πού διαρκοῦν, ἄγγιγμα πινελιᾶς μαλακό καί γευστικό περισσότερο παρά διεισδυτικό, ἔλξη ἀπό τήν πολυτιμότητα τοῦ φωτός, τίς συγκεντρώσεις καί τίς ἀντανακλάσεις του, τίς φόρμες πού ἐγαίνουν καί ὁδηγοῦν τήν γραφή τῆς πινελιᾶς σέ μιάν ἄμεση ἑρμηνεία τους. Ἀπό τότε ἔχομε τή λυρική διάθεση πού περνάει ἀπό τίς ἐπιφάνειες, διαχέεται καί σχηματίζει μιάν ἀτμόσφαιρα κατοικημένη πάλι χρωματικά. Τότε ζωγράφιζε κυρίως χώρους ἐσωτερικῶν μέ τά ζεστά χρώματά του, πού ἐλάχιστα χρειάζονταν τά ψυχρά στό πλάσιμο. Τώρα ξανοίγεται στόν ὕπαιθρο χῶρο καί τούς καθαρούς τόνους τῆς διαθλάσεως τοῦ φωτός μέσα στόν ἥλιο καί τή θάλασσα. Τά χρώματα κινοῦνται πιό ἐλεύθερα κι' ἁπλώνονται πλατύτερα, οἱ μορφές ὑποχωροῦν, διαγράφονται καί σχηματίζονται ἀπό ἕνα πρῶτο προηγούμενο ἀντίκρυσμα χρωμάτων.

Ὁ ἰμπρεσσιονισμός του, ὅπως τό εἴπαμε καί ἄλλοτε, προχωρῶντας πρός τήν ἀφαίρεση, ἀνταμώνει τρόπους τοῦ Tujher. Εἶναι φανερό πῶς τό εἶδος τῆς ἀφαίρεσης πού ἀκολουθεῖ, τό βρίσκει στίς ρίζες καί τά δεδομένα τοῦ ἰμπρεσσιονισμοῦ. Μονάχα προχωρεῖ ἀπό τό «σύστημα» τῆς ἀνάλυσης τοῦ φωτός, στήν ἐλευθερία πού τοῦ παρέχει ὅταν τό φῶς τό ἴδιο γίνη ἀντικείμενο τῆς ζωγραφικῆς.

Ἡ φρεσκάδα καί ἡ προσωπική ματιά πού δίνει σήμερα τό «Μέτσοβο», ὁ αὐθόρμητος λυρισμός του στό «Λιβυκό πέλαγος» ἤ στή «Λιμνοθάλασσα» π.χ. ἐπιβεβαιώνουν μιά φρεσκάδα γενικώτερη ματιᾶς καί διάθεσης κατευθείαν ζωγραφικῆς, πού χρειάστηκε γιά ν' ἀκολουθήση αὐτήν τήν πορεία ἀνανέωσης. Ἡ λέξη ἐδῶ διαφοροποιεῖται πραγματικά ἀπό τήν ἄλλη, τῆς «παρακολούθησης» μιᾶς ἐξέλιξης. Καί οἱ ἰδιότητες αὐτές τῆς ζωγραφικῆς αἴσθησης βλέπομε πῶς διατηροῦνται, ἰσχύουν στά νεανικά του ἔργα μέ τήν ἴδια σύσταση, εἶδος καί δυναμικό, ποιότητας ὅπως καί στά σημερινά.

Κάτω ἀπό τόν ἴδιο τίτλο μποροῦμε νά δοῦμε καί τήν ἀναδρομική ἔκθεση τοῦ Δ. ΓΙΟΛΔΑΣΗ, πού ὀργάνωσε τό Α.Τ.Ι. γιά νά τιμήση μισόν αἰώνα καλλιτεχνικῆς ζωῆς, σεμνῆς, ἀθόρυβης καί ἀφοσιωμένης σ' ἕνα ἔργο ἐξ ἴσου σεμνό. Ὁ Δ. Γιολδάσης εἶναι ὁ ζωγράφος τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου μέ τό χαμηλό τοπίο, τόν μακρυνό ὁρίζοντα, τό μουντό φῶς, τά ἀλλεπάλληλα πλάνα. Στό θέμα του καί στό ὕφος του, πού ἔχει ἀφομοιωθῆ μέ τή σιωπή θά ἔλεγα τοῦ χώρου, στήν ἀπορρόφηση τῶν χρωμάτων παρά στήν ἐκτίναξή τους, στήν παρακολούθηση τοῦ σχεδίου πρός τά μέσα, πρός τή σκιά καί τό σκάψιμό της μᾶλλον, παρά στό πλάσιμο τῶν ἐπιφανειῶν, θυμίζει Ὁλλανδούς ζωγράφους. Δέν ἔχει ἴσως τόν πλοῦτο πού τούς δίνει ἡ δική τους γῆ μέ τά σμαράγδινα πράσινα καί πού κάνει τόν ρεαλισμό τους νά διαποτίζεται ἀπό μουσική, ἀλλά ἔχει τή δική τους συγκίνηση, πού εἶναι ἕνα κράμα τιμιότητας κι' ἀγάπης μέχρι τήν προσκόλληση, γιά τό συγκεκριμένο. Ξεκινάει ἀπό τήν περιγραφή καί τήν ἠθογραφία καί περνάει ἀπό τόν δρόμο μιᾶς τέτοιας ταπεινοφροσύνης σέ πολλά κομμάτια του, ἀν ὄχι στή λάμψη τῆς ἔξαρσης, στήν ἀλήθεια καί στό μεταδόσιμο αὐτῆς τῆς συγκίνησης. Χαρακτηριστικά συνταιριάζει μιάν ἀφέλεια μέ τήν γνώση καί μέ τήν ἀνάγκη τῆς στερεότητας τῆς γνώσης. Ποτέ δέν φαίνεται ὅτι χρειάστηκε νά ἁπλωθῆ, τά ἴδια θέματα πάντα, ὁ ἴδιος κόσμος πάντα, μικρά μεγέθη πάντα. Ἀλλά αὐτά τά ὅρια βλέπεις ὅτι δέν εἶναι μόνο ὁ ὁρίζοντας μιᾶς ματιᾶς, ἀλλά τό σχῆμα ἑνός ἀνθρώπου ὅμοιου μέ τόν τόπο του, πού γράφεται πάνω σ' αὐτούς τούς μικρούς πίνακες, γνωρίζοντας κάθε του ἀχνάρι σάν νά τό περπατά.

Στό ΑΤΙ εἶχε γίνει καί ἡ ἔκθεση τοῦ Γ. ΚΕΦΑΛΛΗΝΟΥ, πάνω στά 10 χρόνια ἀπό τόν θάνατό του. Δέν γράψαμε τότε γιατί δέν εἶναι θέμα ἐπικαιρότητας μόνον τό ἔργο ἑνός Κεφαλληνοῦ. Ἡ παρουσία του εἶναι ἀκόμη ζωντανή ἀνάμεσα στούς μαθητές του καί εἴτε ἀπό ἐπίδραση εἴτε ἀπό ἀντίδραση εἶναι ἐκεῖνος πού διαμόρφωσε τήν σύγχρονη γενεά τῆς χαρακτικῆς μας καθορίζοντας σέ βάση τῆς σημερινῆς ὑψηλῆς ἀπόδοσής της ἕναν χῶρο πνευματικοῦ ἤθους καί καλλιτεχνικῆς συνέπειας. Πιστεύω ὅτι ἄν ἡ χαρακτική στήν Ἑλλάδα ἀκολουθῆ ἕναν ἰδιαίτερο δρόμο μακρυά ἀπό τά «ἐφφέ» πού ἔχουν ἀνοίξει τά ὅριά της ἀλλά καί τά ἔχουν μεταθέσει σέ ἐπιφάνεια, αὐτό ὀφείλεται στόν Κεφαλληνό καί τήν στάση του σάν δασκάλου στήν ΑΣΚΤ. Πιθανώτατα καί ὅτι στήν Ἑλλάδα κυρίως κρατιέται ἡ παράδοση τῆς ξυλογραφίας, ἐνῶ ἀλλοῦ τήν ἔχουν ἐγκαταλείψει μπροστά στίς μεγαλύτερες δυνατότητες εὐαισθησίας τοῦ χαλκοῦ, ἤ ἀκόμη γιά χάρη ἐλαφρύτερων ὑλικῶν καί τεχνικῆς, καί αὐτό θά πρέπει νά τό δοῦμε συνδεδεμένο μέ τήν δική του ἐπιμονή σ' αὐτό τό πρῶτο ὑλικό τῆς παράδοσης. Ἡ καλλιγραφία του, ὅπως τή λέμε καμμιά φορά, ἔκφραση τῆς αὐστηρότερης ἀκρίβειας, μπορεῖ νά γέννησε ἀντιδράσεις, ἀλλά καί αὐτές ἦταν δημιουργικές, γιατί ὤθησαν τούς μαθητές του σέ ἄλλες λύσεις, μέ γνώμονα ὅμως πάντα τήν συνέπεια πρός τά μέσα καί τήν φύση τῆς τέχνης τους, σέ μιάν ὅλη μετατροπή πιά γιά κείνης τῆς ἔννοιας τῆς ἀκρίβειας, πού βασικά τούς εἶχε ἐμπνεύσει. Θά λέγαμε, ὅτι ἡ δική του ἀνάγκη, ἐλευθερωμένη [illegible] γραμμένη στόν αὐτό [illegible] ἕνα τέτοιο πάθος [illegible] ἀπαρα-πικότητά [illegible] χρι τόν αὐτό [illegible] βαραίνει [illegible] φραση τοῦ [illegible] ἡ συγκέντ[illegible] καλλιτέχν[illegible] προσωπικ[illegible] ἀρκῆς π[illegible] τως μᾶς δίνει [illegible] ὁ «Ἅγιος Ἰωάννης», [illegible] εἶναι τέλεια ἀνεξάρτητα ἀπό τήν συγκίνηση.

ΕΛΕΝΗ ΒΑΚΑΛΟ